

ISBN 978-80-557-1319-9

P. Fobel – A. Klimková – M. Fobelová PRAKTICKÉ IMPLIKÁCIE ETIKY (EPISTEMICKÉ A PERFORMATÍVNE ASPEKTY)

umb
UNIVERZITA
MATEJA BELA
V BANSKEJ BYSTRICI

2017

Pavel Fobel – Andrea Klimková – Monika Fobelová

PRAKTICKÉ IMPLIKÁCIE ETIKY EPISTEMICKÉ A PERFORMATÍVNE ASPEKTY

 BELIANUM

Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici

Filozofická fakulta

Katedra etiky a aplikovanej etiky

**PRAKTICKÉ IMPLIKÁCIE ETIKY
(EPISTEMICKÉ A PERFORMATÍVNE ASPEKTY)**

Banská Bystrica 2017

Schválila:

Edičná rada Filozofickej fakulty UMB v Banskej Bystrici

Praktické implikácie etiky (epistemické a performatívne aspekty)

Vedecká monografia

Autori: prof. PhDr. Pavel Fobel, PhD.
 PhDr. Andrea Klimková, PhD.
 Mgr. Monika Fobelová, PhD.

Recenzenti: prof. dr. hab. Aleksandra Kuzior
 doc. PhDr. Helena Čierna, PhD.

Vydanie: prvé

Vydavateľ: Belianum. Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela
 v Banskej Bystrici

Edícia: Filozofická fakulta
 Univerzita Mateja Bela
 Banská Bystrica

Tlač: Equilibria, s.r.o., Košice

ISBN 978-80-557-1319-9

Za odbornú a jazykovú stránku zodpovedajú autori jednotlivých častí.

Všetky práva vyhradené.

Toto dielo, ani žiadnu jeho časť, nemožno reprodukovat' bez súhlasu majiteľa práv.

Publikácia vychádza ako výstup riešenia grantu VEGA 1/0187/16

OBSAH

NAMIESTO ÚVODU.....	4
1 AKTUÁLNY TEORETICKÝ DISKURZ V APLIKOVANEJ ETIKE	7
1.1 Súčasná diskusia o princípalizme a univerzalizme v aplikovanej etike	10
1.2 Interdisciplinárny prístup v aplikovanej etike	13
1.3 Význam etického postfundacionalizmu a koherentizmu v súčasnom diskurze.....	17
1.4 Metóda prípadovosti a jej úloha v súčasnej aplikovanej etike	24
2 OD TEÓRIE K PRAXI APLIKOVANEJ ETIKY.....	33
2.1 Teória a prax aplikovanej etiky	38
2.2 Performance – výzva pre humanitné a spoločenské vedy	44
2.3 Performatívna odbornosť a performance v etike	50
2.4 Performance a morálna prax.....	53
3 TEORETICKÉ TRENDY V PODNIKATELSKEJ ETIKE.....	66
3.1 Genéza a súčasné profilovanie podnikateľskej etiky	66
3.2 Aktuálny teoretický diskurz v podnikateľskej etike.....	70
3.3 Pluralizmus a partikularizmus – teoretický spor v súčasnej podnikateľskej etike.....	76
3.4 Diskusia o normatívnej a deskriptívnej zložke v podnikateľskej etike.....	80
3.5 Najnovšie teoretické podnety pre podnikateľskú etiku	81
3.6 Postfundacionálna paradigma v podnikateľskej etike.....	85
3.7 Nová stratégia vo vzdelávaní podnikateľskej etiky.....	88
4 PODNIKATEĽSKÁ ETIKA AKO AKTUÁLNA SPOLOČENSKÁ VÝZVA.....	92
4.1 Význam stratégií a vízií pre rozvoj podnikateľskej etiky	92
4.2 Inovatívny potenciál podnikateľskej etiky	96
4.3 Otázka globálnej podnikateľskej etiky	98
4.4 Podnikateľská etika ako výzva pre východnú a strednú Európu.....	100
5 INŠTITUCIONALIZÁCIA ETIKY DO PODNIKATEĽSKÉHO PROSTREDIA NA SLOVENSKU	108
5.1 Podnikateľská etika na Slovensku – akademická perspektíva	111
5.2 Akademické iniciatívy v podnikateľskej etike na Slovensku.....	113
5.3 Postfundacionalizmus – inšpirácia vzdelávania v podnikateľskej etike ...	116
5.4 Perspektívy vo vyučovaní podnikateľskej etiky.....	120
LITERATÚRA.....	125

NAMIESTO ÚVODU

Deficit morálky a etickej kultúry je dnes zrejmy aj v súčasnosti a vnímaný citlivo v širokospektrálnom rozsahu. Je to pravdepodobne aj preto, že nám chýbajú hlbšie analýzy, prezentovanie razantnejšie kritiky, ale tiež verejný diskurz či spoločenské prognózy s integráciou etiky. Svedčí o tom skutočnosť, že napr. v spoločenských víziách Slovenska slovo etika či morálka ani nenájdete, aj napriek tomu, že samotní ich tvorcovia sa často vo svojich vystúpeniach spájajú etiku s ekonomickými zlyhaniami, príčinami nedostatočnej spoločenskej kondície, prípadne s kvalitou života a jeho udržateľnosťou, celkovou vitalitou spoločnosti a pod. Je nepopierateľné, že nám chýba širší dialóg vo verejnom aj odbornom priestore, odvážny interdisciplinárny diskurz, ale napr. aj ochota médií prezentovať naše úsilie a závažnosť týchto tém.

Možno majú pravdu tí, ktorí hovoria o strate pocitu hanby, o novej etike tretieho typu, rezignácii na tradičné hodnoty a pod. Všetko toto si žiada hlboké preskúmanie, cielené kooperatívne úsilie hlavne aplikovaných etikov. Len tak sa nám podarí postupne nadobúdať istotu, že konáme správne a meníme veci k lepšiemu. Máme za sebou už isté skúsenosti v tejto oblasti, z teórie ale aj praktizovania etiky. Môžeme tým nadviazať na súčasný dialóg v aplikovaných etikách aj na Slovensku.

Naznačujem tým zároveň, že máme ambíciu nadviazať na najnovšie diskusie a trendy v aplikovanej etike, ktoré signalizujú aj nástup novej paradigmy v aplikovaných etikách. Túto ideu zdieľajú už nielen mnohí zahraniční odborníci ale sympatizujú s ňou už aj niektorí aplikovaní etici na Slovensku. Inšpirujú ich témy a trendy zamerané na post fundacionalizmus v aplikovanej etike. Neskrývam sympatie aj s tou vedeckou komunitou, ktoré spája aplikovanú etiku s jej novým autonómnym poslaním. Po našej komunikácii so svetovou autoritou vo filozofii R. Rortym (žiaľ už na sklonku jeho aktívnej dráhy v roku 2005 - 2006) ako aj s profesorkou P. Werhanovou chceme túto ideu podporiť a overovať ju aj v našom odbornom prostredí.

Ani nová spoločenská a ekonomická situácia nebola dostatočnou výzvou pre iniciovanie nového národného diskurzu s účasťou spoločenských vied, teoretikov a praktikov, zvažovania etických súvislostí a dôsledkov v rôznych oblastiach praxe. Na rozdiel od ekonomicky prosperujúcich krajín, kde sa etike priznáva strategický význam nielen v podnikateľskej oblasti, na Slovensku etika zostáva verejne aj vedecky skôr na periférii záujmu. Stále podceňujeme, že transformácia ekonomického a spoločenského prostredia, vstup zahraničných investícií a hodnôt, integrácia do európskych štruktúr, globalizácia a šandardizácia si priam strategicky vyžadujú adaptabilnú etickú politiku, riešenie morálno-hodnotovej kompatibility, utváranie eticky prijateľného biznisu a aktivity morálnych aktérov spôsobilých obstáť v národnom aj medzinárodnom podnikateľskom prostredí.

Súčasný rozvoj aplikovanej etiky vo svete nasvedčuje, že sa dostáva skôr do novej kvalitatívnej etapy, novej paradigmy s netradičnými prístupmi a metodickými aplikáciami. Aj preto celá naša snaha bude spočívať nielen v kritickej reflexii doterajšej etiky u nás a v zahraničí, hodnotení tradičných prístupov a metód uplatňovaných v aplikovanej etike, ale aj v zdôvodnení nových prístupov a metodík. Naše štúdium národnej tvorby a spôsobov výučby v oblasti aplikovanej etiky ukazuje, že publikácie ako aj prevažné vzdelávacie postupy vychádzajú z poznatkov a skúseností zodpovedajúcich druhej etape vývinu aplikovanej etiky. Tieto diela neraz vyznievajú ako snaha rámcovať istú predmetnú oblasť, výkladové roviny problematiky, ale aj spôsoby ich vzdelávania u nás, aj napriek tomu, že tento názor nie je ustálený alebo môže byť aj problematický. Študenti tieto diela často vnímajú ako plnohodnotné a aktuálne vyjadrenie tejto disciplíny, aj keď v nich často chýbajú najnovšie teoretické trendy, ťažiskové problémy. Sú diskutabilné z hľadiska úlohy a hlavného poslania etiky v tejto oblasti, implementačných postupov alebo aj kontextuálnych špecifik. Tvorivý prístup je vnímaný skôr ako opatrný, osvetový, ako spôsob odporúčania, a nie ako návod na realizáciu etických politík.

V tejto súvislosti narastá význam kreovania jednotlivých aplikovaných etík v kontextuálnom aspekte v intenciách novej paradigmy. V rámci riešenia tejto problematiky je potrebné klásť si také otázky ako napr.: Nakoľko reaguje naša odborná (ale aj laická) komunita v špeciálnej etike na tieto najnovšie teoretické a metodické výzvy a trendy? Sme dostatočne pripravení reagovať na tieto výzvy? Ktoré sú ťažiskové problémy v teoretickej, ale aj praktickej rovine (implementačnej, vzdelávacej)? Aj napriek tomu je evidentné, že na Slovensku sú ešte niektoré teoretické iniciatívy, ktoré nereagujú dostatočne na najnovšie trendy a diskurz v uvedenej oblasti.

Osobitne sa zameriame sa na jednu z ťažiskových oblastí aplikovanej etiky – na podnikateľskú etiku, v ktorej sa presadzujú redukcionistické a partikulárne tendencie. Sme preto presvedčení, že je nutné tvoriť širšie a interdisciplinárne úsilie, profesionálnu a kooperatívnu platformu aj v tejto špeciálnej etike. Aj prakticko-implementačné postupy uplatňované v podnikateľskej etike je nutné inovovať, overovať aj precizovať v odbornopraktickom diskurze. Pokúsime ukázať na príčiny tohto stavu ako aj na možné riešenia. Je to principiálne dôležité aj pre prípravu špecialistov – profesionálnych etikov v tejto oblasti pri uplatňovaní istých nových zámerov.

Pozornosť chceme venovať aj oblasti, ktorá je v dnešnej aplikovanej etike a zvlášť podnikateľskej etike a bioetike široko využívaná a ako ukazuje aj implementačná prax v etike aj veľmi účinná. Silnejúcu pozíciu pri presadzovaní etickej kultúry v rozhodovacích praktikách zaznamenávame vo využívaní metódy prípadovosti a performance. Aj vzhľadom na to, že na Slovensku sa týmto stratégiám nevenuje relevantná pozornosť budeme im venovať výraznejšiu pozornosť predstaviť ich v kontexte aktuálneho diskurzu.

Názov: **Praktické implikácie etiky
(epistemické a performatívne aspekty)**

Autori: prof. PhDr. Pavel Fobel, PhD.
PhDr. Andrea Klimková, PhD.
Mgr. Monika Fobelová, PhD.

Recenzenti: prof. dr. hab. Aleksandra Kuzior
doc. PhDr. Helena Čierna, PhD.

Vydanie: prvé

Formát: A5

Náklad: 100

Rozsah: 140 strán

Vydanie: prvé

Rok vydania: 2017

Vydavateľ: Belianum. Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela
v Banskej Bystrici

Edícia: Filozofická fakulta UMB

Tlač: Equilibria, s.r.o., Košice

ISBN 978-80-557-1319-9